

روابط عراق و عربستان

تاریخچه:

تا قبل از انعقاد قرارداد ۱۹۷۵ بین ایران و عراق، روابط عراق و عربستان تیره بود و عراق متحد شوروی و عربستان متحد آمریکا در منطقه به شمار می‌رفتند. عربستان میانه‌رو و محافظه کار بود و از تندروی‌های عراق و عوامل آن در منطقه ناخشنود بود.(صدام در سال ۱۹۷۴ در مصاحبه با یک روزنامه اماراتی در مورد روابط سرد عراق و عربستان گفت: دلیل اساسی روابط سرد ما با عربستان سعودی برای آن است که عربستان سعودی موضع قاطعی برای رد اشغال سه جزیره عرب از طرف شاه اتخاذ نکرد و در کنار عراق برای پایان بخشیدن به اشغال جزایر قرار نگرفت.)

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی عربستان به عراق در اواخر دهه ۷۰ و اوایل دهه ۸۰ نزدیک شد. عراق همکاری با حکومت سنی مذهب عربستان را هر می برای مهار جمهوری اسلامی ایران و شیعیان عراق می دید. اعتماد آل سعود به آمریکا پس از سقوط رژیم شاه، ضربه دید ه بود و این خاندان ترجیح داد برای حفظ رژیم خود، اختلافات خود را با تندرو های عرب نظیر عراق حل و فصل نماید. صدام و طارق عزیز معاون وی دو هفته قبل از حمله عراق به ایران در ۱۹۸۰ به عربستان سفر کردند و درباره معادلات منطقه با مقامات عربستان مذاکره کردند. صدام در این سفر اطمینان‌های لازم را درباره حمایت عربستان از عراق در جنگ علیه ایران دریافت کرد.

ملاحظات راهبردی در روابط عراق و عربستان

۱-عربستان با مشارکت در نبرد نیروهای متحدین علیه عراق در جریان جنگ‌نفت،مهم‌ترین مرکز پشتیبانی و استقرار نیروهای متحدین در حمله به ارتش عراق بود.

۲-عربستان همراه با کویت از مدافعان اصلی اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه عراق بودند اما هم اکنون موضع عربستان در قبال تداوم تحریم‌ها با موضع کویت متفاوت است. عربستان از جمله کشورهایی است که علاوه بر اعزام هواپیمای حمل کمک‌های انساندوستانه به بغداد بازگشایی یک معبر از حامل خاک عربستان برای ارسال کالا به عراق را اعلام کرده است.

۳- برخلاف کویت، عربستان خواستار چشم‌پوشی از تلخی‌های گذشته و بازگشت عراق به جهان عرب است.امیرعبدالله ولیعهد عربستان در این زمینه فشارهایی را بر کویت وارد نموده‌است.
۴-عربستان با سرنگونی صدام حسین موافق است اما درباره مشکلات عملیات سرنگونی و استفاده از خاک عربستان در چنین طرحی به آمریکا اعلام کرده‌است؛«اگر احتمال عدم موفقیت طرح سرنگونی وجود داشته‌باشد،اجازه استفاده از خاک خود را نخواهد داد.»

۵-عربستان همچنان مقر و پایگاه نیروهای زمینی و هوایی آمریکا و انگلیس است که بخشی از آنها بر فراز منطقه ممنوعه پروازی عراق مبادرت به عملیات می‌کنند.

۶-عراقی‌ها نسبت به موقعیت عربستان در جهان اسلام(حرمین شریفین و جهان عرب)همکاری عربستان با مصر و سوریه در رهبری معادلات جهان عرب)ناراضی و ناخرسند هستند.

۷-عراق نسبت به همکاری عربستان و ایران در معادلات اوپک ناراضی است و ترجیح می‌دهد که محور عراق-عربستان فعال شود.
۸-عراق با عربستان در منطقه حفرالباطن(که محل استقرار نیروهای سپر جزیره شورای همکاری خلیج فارس است)داری اختلافات ارضی است.

۹-نگرش عراق و عربستان به موضوع همکاری با آمریکا و حضور نیروهای آمریکایی در منطقه متضاد است.عراق حضور این نیروها و همکاری عربستان با آنها را توطئه‌ای علیه حاکمیت و امنیت ملی خویش تلقی می‌کند و عربستان حضور این نیروها را برای مهار تهدیدات عراق ضروری می‌داند.

۱۰-آل سعود علی‌رغم اختلافات بسیار با صدام حسین و رژیم بعث عراق،از حفظ تمامیت ارضی عراق در برابر توسعه طلبی ترکیه،خطر تجزیه و تمایلات مرکز گریزانه کردها حمایت می‌کند.

صدام و طارق عزیز معاون وی دو هفته قبل از حمله عراق به ایران در ۱۹۸۰ به عربستان سفر کردند و درباره معادلات منطقه با مقامات عربستان مذاکره کردند.صدام در این سفر اطمینان‌های لازم را درباره حمایت عربستان از عراق در جنگ علیه ایران دریافت کرد

۱۱-عراق به دلیل رقابت با عربستان به طور سنتی در مناقشات یمن و عربستان از یمن حمایت می‌کند. یمن نیز در جنگ خلیج فارس از موضع عراق حمایت کرد.
۱۲-عراق در تشدید چالش‌های مرزی عربستان با همسایگان این کشور ذی نفع است.

۱۳- جمعیت بدون تابعیت و بدوی مستقر در مناطق مرزی مشترک عربستان و عراق از چالش‌های موجود بین بغداد و ریاض است.

۱۴-عربستان از ادعاهای ارضی عراق در قبال کویت حمایت نمی‌کند و در چالش عراق و کویت از کویت حمایت می‌کند.
۱۵-عراق از توسعه روابط عربستان و ایران ناراضی است و همکاری تهر را ریاض را تضعیف‌کننده موضع اعراب در قبال ایران تلقی می‌کند.

روابط عراق ومصر

تاریخچه:

مصر در پی تشکیل دولت خاندان هاشمی در عراق با توجه به رقابت‌های خاندان هاشمی و آل سعود در خاورمیانه و رقابت‌های موجود بین مصر و عربستان در اداره حرمین شریفین از تشکیل چنین دولتی در عراق حمایت کرد.مصر همراه با عراق و سوریه در ۱۹۶۳ برای تشکیل اتحاد مثلث تلاش کرد اما این اتحاد شکل نگرفت.عراق نیز در جنگ ۱۹۷۳ اعراب و اسرائیل، علی‌رغم اعزام دو اسکادران هواپیماد در حمایت از مصر، از کسب وجهه و اعتبار مصر و سادات در جهان عرب به دلیل پیروزی‌های اولیه در جنگ با اسرائیل ناخرسند بود و این مسأله را ضربه‌ای به تلاش‌های خود برای کسب رهبری جهان عرب می‌دید. پس از مسافرت سادات به اسرائیل در ۱۹۷۷عراق زمینه را برای حمله تبلیغاتی و سیاسی به مصر فراهم دید و بانی تشکیل جبهه پایداری علیه توافقات مصر-اسرائیل گردید.روابط مصر عراق بعد از کنفرانس تریپولی و تشکیل جبهه مذکور قطع شد.عراق در اجلاس سران عرب در سال

۱۹۷۸در بغداد نیز بانی نامه اعتراض آمیز سران عرب به سادات بود.

فراخوانی سفرای عرب از قاهره نیز پس از اجلاس وزرای خارجه و دارایی عرب در بغداد در مارس ۱۹۷۹انجام شد.

ملاحظات راهبردی در روابط عراق ومصر

۱-مصر در جریان جنگ تحمیلی عراق علیه ایران منبع مهم ارسال

۵-مصر کمک‌های انساندوستانه هوایی به عراق ارسال نموده و

شرکت‌های مصری نیز قرار داد‌هایی با عراق در چارچوب بر نامه نفت در برابر غذا منعقد کرده‌اند. مصر خارج از حوزه اقتصادی نیز

در پاییز ۲۰۰۰اقدام به بازگشایی سفارتخانه خوددر بغداد و از سرگیری روابط سیاسی با عراق نمود.

بی‌اعتماد به صدام مخالف حمله به عراق(تحلیلی بر تعاملات قدرت های جهان عرب با عراق)

مرادویسی

اشاره: عراق امیدوار است همزمان با افزایش تهدیدات آمریکا علیه بغداد و رژیم صدام حسین، از طریق گسترش روابط به ویژه روابط تجاری با دول عرب و بهره‌گیری از افکار عمومی جهان عرب، فضای منطقه‌ای را با اهداف خود همراه سازد. گزارش ذیل ضمن اشاره مختصر به تاریخچه روابط عراق با برخی از دول مهم و ذی‌نفع در بحران عراق، به ملاحظات راهبردی در روابط بغداد با آنها اشاره کرده است.

سلاح و نیروهای انسانی (به ویژه پرسنل متخصص نظامی)به عراق بود و به علت کمبود نیروی انسانی در عراق، کارگران و کشاورزان مصری در امور اقتصادی عراق مشغول به کار شدند، مصر رسماً اعلام کرد تاریخ به اصطلاح تجاوز ایران در کنار عراق خواهد ایستاد.

۲-مصر و عراق دارای یک رقابت دیرینه برای رهبری جهان عرب هستندومصر از تحریم و انزوای عراق در دهه ۹۰ و نابودی ساختارهای اقتصادی و تضعیف ساختار نظامی عراق، در جهت برتری بر عراق در این زمینه حداکثر استفاده را به عمل آورده است. مصر با اوج گیری قدرت عربستان و عراق در سطح رهبری جهان عرب مخالف است و سعی در تضعیف هر دو کشور در این زمینه دارد. مواضع گذشته مصر در برابر عراق و عربستان مؤید این نکته‌است.ناصر رهبر فقیدمصر همزمان باپناه دادن به سعوددبن‌العزیز شاهزاده عربستانی و افتتاح ایستگاه رادیویی علیه آل سعود، از طرف دیگر سعی در کنترل عبدالکریم قاسم در عراق داشت.

۳-مصر با حفظ تمامیت ارضی عراق موافق است و مخالف تجزیه عراق می‌باشد.

۴-بخش قابل ملاحظه‌ای از کارگران و متخصصان مصری قبل از جنگ نفت در عراق مشغول به کار بودند. با اشغال کویت و شروع جنگ نفت کارگران مذکور به مصر بازگشتند. کارگران مصری خارج از کشور سالانه حدود یک میلیارد دلار برای مصر درآمد ارزی کسب می‌کنند. بازگشت این کارگران به عراقی به ویژه بعد از لغو تحریم‌های عراق قابل تصور است.

بغداد تهدید کرد که کویت را با توسل به زور تصرف خواهد کرد و اقدام به استقرار نیرو در مرز کویت کرد.عراق استقلال کویت در ۱۹۶۱را به رسمیت نشناخت و نیروهای انگلیسی در حمایت از کویت در مرز دو کشور مستقر شدند.کویت در همین سال استقرار نیروهای اتحادیه عرب در خاک خود را پذیرفت و قاسم نیروهای خود را

و دسترسی به آب‌های آزاد می‌داند.

۴-عراق به طور خاص در کویت در پی تسلط بر جزایر ور به و بویان است تا بدین وسیله ضعف استراتژیک خود را در برابر ایران در زمینه دفاع از بنادر بصره، ام‌القصر و فلو جبران نماید. عراق در ۷۰سال گذشته در پی اجاره این جزایر و یا درصدد سلطه کامل بر آنها بوده است.

۵-کویت در برابر ادعاهای ارضی عراق و تمایلات میلیتاریستی این کشور همواره در صدد بهره‌گیری از نیروهای فرا منطقه‌ای (همانند ائتلاف بین‌المللی جنگ‌نفت) بوده‌است و هم اکنون نیز از این سیاست پیروی می‌کند.

۶-تسلط بر کویت جزئی از «توسعه طلبی دو محوری عراق در شمال خلیج فارس» است. تسلط بر خوزستان ایران بخش دیگری ازاین توسعه طلبی است. هدف درازمدت و آرمانی عراق، تسلط بر این دو منطقه و دستیابی به هژمونی سیاسی، اقتصادی و نظامی در منطقه است. صدام دراندیشه تبدیل شدن به بخت‌النصر دیگری در بین‌النهرین است.

کویت در جریان جنگ ایران و عراق یکی از مهم‌ترین حامیان سیاسی و مالی و نظامی عراق بود. اما جنگ نفت ثابت کرد که عراق دشمنان و متحدان خود را بر اساس توسعه طلبی ارضی انتخاب می‌کند و هر کشوری که در مقابل توسعه طلبی ارضی عراق مقاومت یا مخالفت کند به دشمن عراق تبدیل خواهد شد.

۸-عراق خاندان‌های سالم و صباح در کویت را با دیده تحقیر می‌نگرد. از نظر عراق آنها نه سعودی هستند و نه عراقی، بلکه سرزمین کویت جزئی از عراق است.

۹-بغداد ایجاد کشور کویت را توطئه‌ای با هدف جلوگیری از دسترسی مفید و مؤثر عراق به خلیج فارس تلقی می‌کند و نقش طبیعی برای کویت در منطقه قائل نیست.

۱۰-نخبگان عراق طی ۷۰سال گذشته دیدگاه تقریباً واحدی درباره کویت داشته‌اند و دولت‌های مختلف عراق علی‌رغم تفاوت‌های ایدئولوژیک و شکلی (جمهوری، سلطنتی، یعنی)از ادعاهای عراق در برابر کویت دفاع کرده و خواهند کرد. این ادعاها مختص نظامیان یا سیاستمداران نیست.

۱۱-عراق با کویت دارای اختلاف در مورد منابع نفتی موجود در مناطق مرزی دو کشور است و اشغال کویت توسط عراق در آغاز دهه ۹۰ نیز با توسل به بهانه سرقت منابع نفتی عراق توسط کویت انجام شد. با این وجود، مسائل مذکور برای عراق بهانه درگیری با کویت است و عراق اصولاً با موجودیت کویت مشکل دارد.

۱۲-کویت همانند سایر دول عضو شورای همکاری خلیج فارس سعی می‌کند به طور همزمان و در یک زمان با دو قدرت بزر تر خلیج فارس (ایران و عراق)دارای چالش نباشد، لذا به نوعی بازی بین این دو قدرت تمایل دارد.

ملاحظات راهبردی در روابط عراق و سوریه

۱-احزاب بعث حاکم بر عراق و سوریه نه از نظر ایدئولوژیک بلکه از زاویه نگرش به معادلات درونی و روابط نظامیان و نخبگان حزبی دارای اختلاف نظر هستند. این اختلاف نظر در ۱۹۶۶شروع و سپس نهادهی شده‌است اما اصول مشخصی نمی‌توان برای آن ذکر کرد.

۲-ساختار سیاسی سوریه مبتنی بر حکومت اقلیت علوی بر اکثریت سنی است و عراق دارای حکومت اقلیت سنی بر اکثریت شیعه است.

۳-دمشق طی دو دهه گذشته محل استقرار اپوزیسیون عراقی بوده‌است و سوریه علاوه بر روابطی که با نخبگان ناراضی سنی در عراق و افسران فراری این کشور داشته‌است، از روابط حسنه‌ای با

برخی احزاب شیعه و کرد مخالف صدام به ویژه گروه جلال طالبانی برخوردار بوده‌است. طالبانی در شمال عراق و برخی احزاب شیعه در جنوب عراق، نقش لابی و کانون نفوذ سوریه در عراق را بازی می‌کنند.

کویت در جریان جنگ ایران و عراق یکی از مهم‌ترین حامیان سیاسی و مالی و نظامی عراق بود. جنگ نفت ثابت کرد که عراق دشمنان و متحدان خود را بر اساس توسعه طلبی ارضی انتخاب می‌کند و هر کشوری که در مقابل توسعه طلبی ارضی عراق مقاومت یا مخالفت کند به دشمن عراق تبدیل خواهد شد

۴-سوریه و عراق از رقابت دیرینه‌ای برای ایفای نقش برتر در معادلات جهان عرب برخوردار هستند. این رقابت در دهه ۸۰ و ۹۰با توجه به ویژگی‌های شخصیتی صدام حسین و حافظ اسد تشدید شده بود.عراق از نقش کنونی سوریه در کنار عربستان و مصر در معادلات جهان عرب ناخرسند است و معتقد است که

نقش عراق در این تیم هدایت‌کننده اعراب نادیده گرفته شده‌است.
۵-حضور نیروهای سوری در ائتلاف بین‌المللی علیه عراق، روابط سوریه و عراق را تیره‌تر کرد. اما در اواخر دهه ۹۰ سوریه به منظور ترمیم یارگیری در مقابل محور ترکیه اسرائیل و عراق در راستای خروج از تحریم و انزوا، به سمت گسترش روابط گام برداشتند و این روابط اکنون با شدت بیشتری پی گیری شده‌است.
۶-سوریه از انقلاب اسلامی و سپس در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران از مواضع ایران حمایت کرد و به جای ابراز همبستگی با صدام که عرب و رهبریک کشور عرب و از حزب بعث بود به ایران و رهبران آن که غیر عرب بودند و با صدام و عراق روابط تیره داشتند، نزدیک شد. حافظ اسد وجود ایران نیرومند را برای مهار عراق و کمک به سوریه در مبارزه علیه اسرائیل لازم می‌دید. حافظ اسد ضمن قطع خط لوله نفت صادراتی عراق به سوریه و دریای مدیترانه، در اوت ۱۹۸۰یک مبل قبل از تهاجم عراق به ایران روابط سیاسی سوریه را با عراق قطع کرد.

۷-سوریه با یک عراق تجزیه شده در منطقه مخالف است اما وجود یک عراق تضعیف شده را در کنار مرزهای خود مطلوب می‌داند. در مقطع کنونی، سوریه میزان برقراری روابط با عراق را با توجه به میزان پیشرفت در همکاری‌های آنکارا تل اوپو مورد سنجش قرار می‌دهد.

۸-رقابت منطقه‌ای عراق و سوریه گاه در سایر کشورهای عربی ادامه می‌یابد. نمونه کامل این رقابت، حمایت عراق از میشل عون در لبنان در نبرد وی علیه نیروهای سوری است. احزاب بعث وابسته به عراق و سوریه نیز ادامه دهنده این چالش در کشورهای عربی هستند.

